

DEN PRIVILEGIERADES KRIS

LENA MARTINSSON

Det här är inte viktigt. Ändå tar jag upp plats. Kanske är det viktigt. Krisen jag befinner mig i avtar inte. Den ter sig understundom som en sörja, utan början eller slut. Den är ofrånkomlig. Jag vill inte ha tröst men önskar intensivt att det var det jag ville.

Jag kan beskriva det som en kunskapskris. Jag brukar älska att vara i dessa kriser, det är ögonblick av öppningar, av situationer då något står på spel, då något förskjuts, en tidigare förståelse som får ger vika och något nytt tar form. Men just denna kris – jag har levt med den så länge – är så motsägelsefull. Den är utmattande, tärande och rent av löjlig. Samtidigt är den kanske den som driver mig mest. Det handlar om den privilegierades kris. Jag tror vi är många som befinner oss i den, som känner den och som oroas och just det inger kanske visst hopp.

Någon säger att vi ska ägna oss åt de stora frågorna istället. Om vem som har makt över ekonomi och tillgångar, om vem som har makt över världen. Det finns en vilja att skapa ordning, sätta något framför något annat, tala oss oroliga själar till rätta och göra oss till en del av den stora enhetliga rörelsen. Vi uppmanas tala den stora berättelsens logik och strunta i de positioner som erbjuds oss. Jag ler och tänker att denna förhoppning, om den gemensamma fienden, just utgör den tröst jag inte vill ha. Den vill mildra ansvarigheten och osynliggöra skapandet av många skiftande och samtidigt sammanhängande maktrelationer. Den vill göra det möjligt att slippa undan vardagens görande av samhälle.

Den privilegierades kris är samhällelig och personlig och fylld av motsägelser. Den sätter min subjektivitet under press, får mig att backa, att inse vikten av att hålla tyst, att försöka att inte ta upp plats. Jag talar

och jag skriver och jag berättar att jag ska vara tyst. Jag skriver att jag ska backa. ”Vi vill höra att du backar”, ropar någon, och manar mig att komma, att ta ett steg fram. Sådana som jag tar plats, fyller universitetet, tar inte nog ansvar. Min kropp följer med i hur jag förstår detta. Jag tar ett steg tillbaka. Är dömd att misslyckas men rör mig trotsigt fram och sedan tillbaka. Ibland är jag förvissad om möjligheter. Steget, kroppen, oron.

I många år har jag undervisat och skrivit om postkolonialism och antirasism, försökt visa hur det rasistiska, nationalistiska och eurocentriska tänkandet upprepas i jämställdhetens retorik, i skolböcker och i nyliberal mångfaldsideologi. Jag understryker att diskriminering är farlig; den hotar liv, den skapar samhällen. Samtidigt som jag talar återskapas genom min närvaro en rad vardagsförtryck. Vi är många som uppbär normaliteter och privilegier utan att förstå hur det går till, samtidigt som vi just är väl medvetna om hur det går till.

Jag och många med mig blir med rätta stoppade, vi får inte komma med. Andra skapar separatistiska rum, igen. De tar ordet. Jag andas ut. Jag ställer mig en bit bort. Jag känner av lite hur det är att inte få vara med, att stoppas i sin subjektivitet. Jag är kvar i denna känsla. Jag är nervös, och jag backar in i denna nervositet. Jag säger det på föreläsningar och ifrågasätter självmedvetenheten. Backa. Att backa är kanske att erkänna. Erkänna problemet men också sin delaktighet och sitt beroende av de problem som erkänns. En dag kan kanske erkännandet komma till användning.

”Jag menar alla feminister”, skriver Maria Ramnehill i *Bang* som svar på den fråga hon ställt till sig själv om det inte finns olika feminismer. Alla är väl inte transfoba? Hennes svar får mig att inse att jag återigen har försökt fly, försökt skydda mig, försökt att säga att ”jag är inte en sådan feminist”. Jag har försökt ta en genväg ut ur krisen. Ramnehill stryker ingen medhårs. Jag kastas tillbaka och just det ger mig nog viss kraft.

Jag chattar med en kollega som rasifieras genom den rörelse som normaliserar mig, gör mig till privilegierad. Hon har blivit utestängd, men säger ändå att hon har ett eget ansvar. Hon vill inte att någon ska ta ansvar för henne. Hon gör sina val. Jag tänker en hel dag och skriver sen att ansvaret måste vara delat. Kanske handlar det om att jag vill vara med, att jag försöker överleva skavet. Hon gör ett hjärta i chatten. Hon hjälper mig hitta en riktning, hon ger mig en uppgift. Så är det. Jag känner tacksamhet och jag känner beroendet av denna allians. Hon skulle inte behöva göra detta, hon har nog med sitt.

Kanske är det tröst, en tröst jag helst inte vill ha. Kanske är det gemensam vardagspolitik. Jag har också ansvar, inte bara ansvaret som ryms i att backa och rasera villkoren för min egen problematiska subjektivitet, att inte bara ha som mål att försöka göra så lite skada som möjligt. Det skulle vara självupptaget och utplånande. Jag har också ansvaret att delta, att se, att rasera det som stänger ute. Under några timmar förvandlas oron, osäkerheten till en känsla av att vara en travhäst instängd i ett bås. Jag blir arg på något utanför det jag som ju inte bara är mitt. Jag blir arg på universitetets struktur, på samhället. Pausen det ger är kort. Sen lägger jag upp planer, oroas och känner nog visst hopp.

Lena Martinsson

E-post: lena.martinsson@gu.se